

Delrapport frågeomgång 1

Livet som 90-åring

”Det här var roligt!”

Intervjuer med 204 personer i 90-års-åldern
i Jönköpings län hösten 2021

PRO

SKPF:
pensionärerna

SENIORERNA
Jönköpingsdistriktet

Ytterligare information:

Kjell Lindström

tel: 0702-163372

e-post: kjell@spf-f.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Bakgrund.....	5
Metod	6
Arbetsgruppen.....	6
Rekrytering av intervjuare	6
Rekrytering av 90-åringar	6
Urval.....	6
Intervjufrågorna	6
Sekreteress och tystnadslofte	7
Databearbetning	7
Validering.....	7
Resultat.....	8
Genomförandet.....	8
Bakgrundsdata.....	8
Kontakter med vården.....	9
Digital mognad.....	10
Boendefrågor.....	11
Diskussion.....	12
Positivt urval	12
Kontakter med vården.....	12
Digital mognad.....	12
Boendefrågor.....	13
Tack!.....	13
Bilagor 1-4	

Sammanfattning

Idag är drygt 4000 personer i länet över 90 år och denna åldersgrupp beräknas växa snabbast av alla de närmaste åren. Kunskaperna om 90-åringarnas levnadsvillkor, behov och åsikter är bristfälliga. Vi har därför intervjuat drygt 200 personer i 90-års-åldern runt om i länet i syfte att lära mer. I denna intervju har vi inriktat oss på bakgrundsfrågor och frågor om *kontakter med vården*, om *digital mognad* och *boendefrågor*. Vi planerar ytterligare en intervju med frågor om en rad andra områden i början av 2022.

Vid intervjuerna framkommer en vital grupp 90-åringar som troligen inte är representativ för hela åldersgruppen. Detta är viktigt att beakta när man ser de enskilda resultaten.

Medelåldern är 90,8 år, 60% är kvinnor, 68% är änkor/änkemän, de flesta (77%) är ensamboende och bor i städer.

Många upplever en god hälsa men de har, trots detta, haft ett ganska stort antal kontakter med vården senaste halvåret (i genomsnitt 4,4) och man tar regelbundet i genomsnitt 4,9 olika läkemedel varje dag. Flertalet är mycket nöjda med hur vårdcentralerna genomfört vaccinationen mot Covid19.

Bara 17% har en s.k. fast vårdkontakt på vårdcentralen. 54% upplever att de har en "egen läkare" på vårdcentralen som de oftast får komma till och har därmed bra patient-läkarkontinuitet. Bara 68% klarade själva att kontakta vården, d.v.s. utan hjälp av anhörig/vän.

Det är ganska få som känner till/använder digitala lösningar som Bra Liv nära, 1177 och nätläkare. Detta visar på vikten av att de äldsta även i framtiden kan nå vårdcentralen enkelt via telefon.

Förvånande många (59%) äger något av dator/platta/smartphone men bara hälften har goda kunskaper att använda de digitala hjälpmedel man har. Tyvärr upplever två tredjedelar mer eller mindre otrygghet när de är ute på internet.

37% har mobilt BankID/BankID, 31% använder internet-bank och 23% har betaltjänsten Swish. Man kan alltså inte begära att alla i den äldre åldersgruppen skall kunna logga in på t.ex. 1177 eller i Bra Liv nära-appen med hjälp av mobilt BankID.

31% har ett konto på sociala medier och många av dessa (69%) är aktiva så gott som dagligen, Facebook är vanligast.

Nästan alla (98%) är nöjda med sitt boende. Bara 23% planerar att flytta de närmaste åren, varav knappt hälften inom 2 år. 34 personer (17%) vill flytta till ett seniorboende eller trygghetsboende, bara 8 personer vill flytta till ett SÄBO.

Bakgrund

Vad vet vi om 90-åringar?

Socialstyrelsen, Statistiska Centralbyrån, SIFO m.fl. har under många år genomfört befolkningsundersökningar. Men man frågar inte de äldsta! Åldersgruppen 80-90 år tillfrågas sällan och åldersgruppen 90+ finns aldrig med i några undersökningar.

Vid universitet och högskolor görs studier där de äldsta ibland ingår. Dessa studier är oftast inriktade på en specifik frågeställning och det är ofta ett mindre antal personer som ingår i studierna.

Detta gör att vår kunskap är begränsad om hur livet är för de allra äldsta i vårt län.

90-åringarna blir fler

De senaste drygt 40 åren har medellivslängden i länet ökat med nästan 10 år och antalet äldre har ökat kraftigt. Nu finns det mer än 4000 personer som är över 90 år i Jönköpings län. Idag är pensionärerna en femtedel av befolkningen, en fjärdedel av valmanskåren och en tredjedel av skattebetalarna. Och vi blir fler! Åldersgruppen 85+ beräknas öka med 50% fram till 2030.

Pensionärsorganisationernas ansvar

En viktig del i pensionärsorganisationernas arbete är påverkansarbetet mot samhället. Vi arbetar för att ta tillvara de äldres intressen. Erfarenheten visar att det tyvärr är alltför lätt att ”spara” på äldre. De äldsta i samhället gör sig inte själva hörda med t.ex. insändare och deltagande i debatter utan vi pensionärsorganisationer behöver därför föra deras talan. Men för att kunna göra det på ett bra sätt behöver vi ha mer kunskap om de äldsta.

För att lära oss mer om vad länets 90-åringar har för önskemål och behov beslutade länets pensionärsorganisationer (PRO, SPF Seniorerna, SKPF Pensionärerna och RPG) 2020 att intervjua omkring 200 av de äldsta medlemmarna. Vi ansökte om stöd för projektet från Regionen och beviljades 70.600 kr i stöd för de första två intervjuomgångarna.

Metod

Arbetsgruppen

En arbetsgrupp utsågs av de fyra pensionärsorganisationerna; Kjell Lindström och Ragnhild Lorefors SPF Seniorerna, Göran Jörgensson och Berit Bohman PRO, Conny Rapp SKPF, Sven Holmquist RPG, Anna Dahl Aslan, Professor Högskolan i Skövde, Gunnel Lundgren, Sävsjö Kommunrepresentant, Eva Timén, Regionen och Maria Jacobsson, konsulent SPF Seniorerna. Gruppen arbetade under 2020 och 2021 fram rutiner för intervjuerna, lämpliga frågor, administrativa rutiner och ordnade uppstartsmöten för intervjuerna.

Rekrytering av intervjuare

Intervjuare rekryterades via pensionärsorganisationerna. Det gick oväntat lätt! 40 intervjuare (bilaga 1) samlades den 21 september och den 13 oktober 2021 för genomgång av bakgrunden till intervjuerna, sekretessfrågor, rutiner vid intervjuerna och genomgång av frågorna i frågeomgång 1.

Rekrytering av 90-åringar

Personer från flertalet av länets 124 lokala pensionärsföreningar ringde vid jultid 2020 alla medlemmar som var 87 år och äldre. Syftet med samtalen var i första hand att hålla kontakt med medlemmarna, önska God Jul och fråga om föreningen kunde hjälpa till med något. Vid samtalen presenterades också projektet "Livet som 90-åring" och man ställde frågan om de ville hjälpa oss genom att delta i intervjuerna. En stor del av de äldre (nästan hälften av de tillfrågade) ställde gärna upp.

Urval

I den mån det varit möjligt har vi försökt att skapa en intervjugrupp från olika socioekonomiska förhållanden, med god könsfördelning och med en bra geografisk fördelning mellan stad och landsbygd. Vi har tänkt på detta när vi rekryterat intervjuare, t.ex. lika många från PRO och SPF Seniorerna. Alla i intervjugruppen skall vara minst 88 år gammal och gruppen skall ha en medelålder över 90 år.

De intervjuade kommer från 11 av länets 13 kommuner. Tyvärr kunde vi inte rekrytera intervjuare i Gnosjö och Mullsjö kommuner.

Vi är medvetna om att det troligen är de mest vitala medlemmarna som har tackat ja till att delta i intervjuerna. Vår undersökningsgrupp är alltså inte representativ för hela åldersgruppen. Istället beskriver intervjuerna hur livet är för pigga 90-åringar i Jönköpings län hösten 2021.

Intervjufrågorna

Intervjufrågorna arbetades fram av arbetsgruppen och färdigställdes under våren 2021, testades under sommaren vid sju intervjuer och fastslogs efter smärre korrigeringar. Frågorna i omgång 1 handlar om *sociodemografisk bakgrund*,

kontakter med vården, digital mognad och bostäder (bilaga 2). Frågor om transporter, ekonomi, hälsa, kunskap och inställning till förebyggande arbete, ensamhet, existentiella funderingar, tandhälsa och upplevelse av ålderism sparas till frågeomgång 2 som planeras till början av 2022.

Sekretess och tystnadslöfte

Vi lovar de vi intervjuar att inga uppgifter sprids till någon annan. Inga personuppgifter matas in vid databearbetningen. Det finns alltså ingen som kan ta reda på vad den enskilde äldre berättar i intervjuerna. Ett informationsblad om detta delas ut till alla i samband med intervjun (bilaga 3).

Alla intervjuare har skrivit under ett tystnadslöfte (bilaga 4) som förvaras på SPF Seniorernas kansli.

Databearbetning

Ifyllda frågeformulär skickades till SPF Seniorernas kansli där formulären matades in helt avidentifierade i Excel för databearbetning och resultatsammanställning. I de flesta formulär finns några obesvarade frågor.

Validering

10 slumpvis utvalda intervjuformulär dubbelkontrollerades. Därvid framkom 0,4% inmatningsfel, vilket innebär ungefär ett inmatningsfel i vart tredje intervjuformulär.

Resultat

Genomförandet

Intervjuerna gick genomgående mycket bra. De flesta intervjuerna genomfördes i den intervjuades hem. Huvuddelen av intervjuerna genomfördes under oktober och första halvan av november 2021. Resultaten i denna rapport bygger på 204 av de totalt knappt 220 intervjuerna.

Både de som blev intervjuade och intervjuarna upplevde mötet som mycket trevligt, ”det här var roligt!”. Själva intervjun tog c:a 40 minuter men besöken varade betydligt längre, ofta 2-3 timmar. Det fanns mycket att prata om!

Bakgrundsdata

Ålder, kön, födelseland

De intervjuade är mellan 88 år och 103 år, medelåldern är 90,8 år. 60% är kvinnor. Nästan alla var födda i Sverige, bara 9 personer var födda i annat land.

Medlem i pensionärsförening

88% av de intervjuade är medlem i minst en pensionärsförening; 69 personer i PRO, 90 i SPF Seniorena, 17 i RPG och 11 i SKPF Pensionärerna.

Boendeort

35% bor i Jönköping, 27% i mindre stad (t.ex. Värnamo, Nässjö), 30% i samhälle (t.ex. Aneby, Malmbäck) och 8% bor på landet.

Bostad

27% bor i villa, 21% bor i bostadsrätt, 45% bor i hyreslägenhet, 7 (3%) personer bor på SÄBO.

Ensamboende

23% är gifta eller sambo, 77% lever ensamma. 68% är änkor/änkemän.

Barn

11% saknar egna barn, de 89% som har barn har i genomsnitt 2,3 barn.

Utbildning

De intervjuades utbildningstid varierade stort från 2 till 26 år. 40% har kort utbildning (5-7år) och 9% har lång utbildning (>14 år), tre personer har doktorerat.

Äger bil

46% äger en bil, vilket inte innebär att så många kör bil själv.

Ekonomi

40% upplever sin ekonomi som mycket bättre eller något bättre jämfört med andra personer i samma ålder. 48% upplever likvärdig ekonomi och 11% upplever att de hade sämre ekonomi än jämnåriga.

Röstade 2018

Nästan alla (96%) röstade i valet 2018.

Hälsa

15% skattar sin hälsa som mycket bra, 35% som bra och 48% som någorlunda. Endast 5 personer skattar sin hälsa som dålig och ingen person som mycket dålig.

Läkemedel

I genomsnitt har man 4,9 olika läkemedel som tas dagligen. 18% har många läkemedel (8 eller fler), 62% har 3-7 läkemedel, 15% har 1-2 läkemedel och 5% har inga läkemedel alls som tas regelbundet.

Ensamhet

28% upplever att Coronapandemin lett till ökad ensamhet i hög grad/till stor del och 41% i viss grad.

11% har känt sig ensamma hela tiden eller för det mesta under den senaste 4-veckorsperioden. 32% känner sig ensamma ibland och 57% känner sig sällan eller aldrig ensamma.

Hemtjänst

32% har hjälp av hemtjänst.

Kontakter med vården

Antal senast 6 mån

I genomsnitt har man haft 4,4 kontakter med vårdcentralen eller sjukhus under de senaste 6 månaderna. 26 personer har inte haft någon kontakt alls.

I många fall inföll tidpunkten för 3:e vaccindosen mot Corona under det aktuella halvåret.

Byte av vårdcentral

85% hör till en Bra Liv-vårdcentral. 6% har aktivt valt en ny vårdcentral sedan vårdvalet infördes 2010.

”Egen läkare”

54% upplever att de har en ”egen läkare” på vårdcentralen som de alltid eller ofta fick komma till.

Fast vårdkontakt

17% har en s.k. fast vårdkontakt med ett direktnummer via telefon, 83% saknar fast vårdkontakt.

Klarar kontakter med vården

68% klarar själva att kontakta vården utan hjälp av anhöriga/vän.

Vaccination mot Covid19

92% var nöjda med den information de fått. 75% hade fått kallelse till vaccination. 14% hade själva ringt och bokat tid. 8% hade fått hjälp av anhörig/vän. Två personer var inte vaccinerade mot Corona.

1177

86% känner till 1177 och 41% har använt tjänsten.

Bra Liv nära

24% känner till Bra Liv nära och 6% har använt tjänsten.

Patientkontrakt

93% känner inte till begreppet patientkontrakt, 2 personer har ett patientkontrakt.

Nätläkare

4% har någon gång anlitat en s.k. nätläkare.

Digital mognad

Utrustning

41% saknar helt digital utrustning som dator/surfplatta/smartphone. 39% har en fungerande dator, 29% har en surfplatta/Ipad och 40% har en smartphone. 51% har en mobiltelefon som inte är en smartphone.

Kunskap

Av de som har utrustning kan 54% helt hantera sin utrustning själv, 31% kan hantera den delvis. Om problem uppstår klarar nästan ingen av att själv lösa dessa (6% svarar ja eller oftast).

Upplever osäkerhet på internet

114 personer har svarat på frågan om de känner sig osäkra när de är ute på internet. Av dessa upplever 44% osäkerhet i hög grad/till stor del och 34% upplever inte osäkerhet nästan alls/allt.

Mobilt BankID

37% har mobilt BankID/BankID.

Swish

23% har Swish.

Sociala medier

31% har ett konto på sociala medier och 69% av dessa använder sociala medier dagligen/nästan dagligen. 57% har Facebook och 33% har Instagram.

Digitalt möte

15 personer (7%) har deltagit i ett digitalt möte.

Internetbank

63 personer (31%) sköter själva sina betalningar via internet-bank.

Vill lära mer

På frågan om de var intresserade av att lära sig mer om datorer/mobil och internet svarade 27% ja, 18% kanske och 56% nej.

Boendefrågor

98% är nöjda med sitt boende. Men 23% har tankar på att flytta. Av dessa vill 46% flytta inom 2 år. 34 personer (17%) vill flytta till seniorboende/trygghetsboende och 8 personer (4%) vill flytta till SÄBO.

Diskussion

Positivt urval

Sammantaget talar de flesta uppgifter för att vi intervjuat de mest vitala av medlemmarna i 90-års-åldern. Kanske är det också så att de som är medlemmar i en pensionärsförening är något friskare och mer aktiva än de som inte är medlemmar? Resultaten i denna rapport är alltså inte representativa för hela åldersgruppen, vilket är viktigt att beakta när man ser de enskilda resultaten.

I befolkningen är 90-åriga kvinnor dubbelt så många som männen. I denna studie utgör kvinnorna bara 60%. 68% var änkor/änkemän. 77% levde ensamma. Bara 32% har hemtjänst och 46% har bil. Nästan alla (96%) hade röstat i valet 2018. Många upplevde att Corona-pandemin hade lett till ökad ensamhet men bara 11% hade känt sig ensamma för det mesta de senaste 4 veckorna.

De flesta upplever en god hälsa men de har, trots detta, haft ett ganska stort antal kontakter med vården senaste halvåret (i genomsnitt 4,4) och man tar regelbundet i genomsnitt 4,9 olika läkemedel varje dag.

Kontakter med vården

Bara 17% har en s.k. fast vårdkontakt på vårdcentralen. På enstaka vårdcentraler (t.ex. Norrahammars vårdcentral) tycks det fungera bra. 54% upplever att de har en "egen läkare" på vårdcentralen som de oftast får komma till och har därmed bra patient-läkarkontinuitet. Bara 68% klarar själva att kontakta vården utan hjälp av anhöriga eller en vän.

Här finns en stor förbättringspotential. Det är rimligt att så gott som alla 90-åringar har en fast vårdkontakt på vårdcentralen som är lätt att kontakta och en "egen läkare" med god kontinuitet. Alla har utan tvekan ett stort behov av detta!

Flertalet var mycket nöjda med hur vårdcentralerna genomfört vaccinationen mot Covid19. Man hade fått bra information om vaccinationen från vårdcentralerna/Regionen och en stor andel hade blivit kallade via brev eller telefon. Vårdcentralerna har denna gång glädjande nog inte hänvisat till tidbokning via Bra Liv nära-appen.

Trots att vi intervjuat de vitalaste 90-åringarna är det ganska få som känner till/använder digitala lösningar som Bra Liv nära, 1177 och nätläkare. Detta visar på vikten av att de äldsta även i framtiden kan nå vårdcentralen enkelt via telefon.

Digital mognad

Förvånade många (59%) har något av dator/platta/smartphone men bara hälften har goda kunskaper att använda de digitala hjälpmedel man har. I Internetstiftelsens nyligen utkomna rapport (Svenskarna och internet 2021) framgår att 57% av de som

är födda på 20- och 30-talen har digitala hjälpmedel. Detta överensstämmer bra med våra resultat, trots att vår undersökningsgrupp är något äldre. Bland yngre, t.ex. de födda på 80-talet, har alla (100%) digitala hjälpmedel.

37% har mobilt BankID/BankID, 31% använder internet-bank och 23% har betaltjänsten Swish. Tyvärr upplever två tredjedelar mer eller mindre otrygghet när de är ute på internet. Man kan alltså inte begära att alla i den äldre åldersgruppen skall kunna logga in på t.ex. 1177 eller i Bra Liv nära-appen med hjälp av mobilt BankID.

Den digitala utvecklingen går fort vilket gör att utbildningsbehovet är stort även för de som har viss kunskap. 27% är positivt inställda till att lära sig mer om digitala metoder. Pensionärsorganisationerna i samarbete med studieförbunden bör fortsätta och utöka sina ”datautbildningar”. Kanske kan även kommuner, Regionen och andra hjälpa till?

31% har ett konto på sociala medier och många av dessa (69%) är aktiva så gott som dagligen, Facebook är vanligast.

Boendefrågor

Nästan alla (98%) är nöjda med sitt boende. Bara 23% planerar att flytta de närmaste åren, varav knappt hälften inom 2 år. 34 personer (17%) vill flytta till ett seniorboende eller trygghetsboende, bara 8 personer vill flytta till SÄBO.

Tack!

Tack till alla personer i 90-års-åldern som tagit emot oss och välvilligt svarat på alla våra frågor!

Stort tack till professor Anna Dahl Aslan som har hjälpt oss mycket i arbetet med att ta fram lämpliga frågor och bidragit till att undersökningen genomförts med hög kvalitet.

Tack också till Regionen för god hjälp, gott samarbete och ekonomiskt stöd.

40 intervjuare: Livet som 90åring!

Kommun/ort	Org.	Namn	E-post
Habo	SPF	Anders Egeborn	egeborn.anders@gmail.com
Tranås	SPF	Janne Nyqvist	bo.jannyqvist@gmail.com
	SPF	Solbritt Gustavsson	solbritt.gustavsson@rohalla.nu
	PRO	Siv Carlsson	siw.carlsson@mjukvara.net
	SKPF	Margareta Källkvist	margaretakallkvist@hotmail.com
	PRO	Marie Ahlin	marie.alin@outlook.com
Sommen	PRO	Marie Ahlin	marie.alin@outlook.com
Vaggeryd	SPF	Thore Olsson	thore.ohlsson@vaggeryd.se
Skillingaryd	SPF	Irene Magnusson	bengt.irene@telia.com
Bankeryd	PRO	Bo-Enar Karlsson	boenar@hotmail.com
	SPF	Johan Eldin	johan.eldin@gmail.com
Taberg	SPF	Ragnhild Lorefors	ragnhild@lorefors.se
	RPG	Rolf Gabrielsson	rolf.gabrielsson@gmail.com
Värnamo	SPF	Bengt Lindahl	bengtlin Dahl50@gmail.com
Burseryd-Broaryd	SPF	Marita Wallentin	mewallentin@gmail.com
	SPF	Margareta Lund	lennartlu@gmail.com
Nässjö	PRO	Arne Brorsson	brorsson.arne@telia.com
	PRO	Göran Jörgensson	goranjorgensson@telia.com
Vetlanda	SPF	Birgitta Sigfridsson	birgitta.solshester@gmail.com
Ekenässjön	RPG	Sven Holmquist	sven.h@live.se
Sävsjö	PRO	Bengt Persson	bengt.30862@gmail.com
Aneby	PRO	Lasse Widell	lars-erik.widell@aneby.se
Jönköping	PRO	Rose-Marie Nordeström	rosemarie_birgitta@hotmail.com
	SPF	Lisbeth Falkstedt	lisbethfalkstedt@hotmail.com
	SPF	Gunnel Bergman	gunnelsara@gmail.com
	SPF	Kjell Lindström	kjell@spf-f.se
	SKPF	Ellenor Permeklev	ellenor.permeklev@gmail.com
	SKPF	Irene Roman	svearoman@gmail.com
	Örserum	SPF	Britt-Marie Andersson
Huskvarna	SPF	Gunilla Lydén	gunilla.a-lyden@tykavik.se
	SPF	Gunilla Björkman	gunilla.bj@gmail.com
	PRO	Margereth Björklund	margerethb@gmail.com
Jönköping	SPF	Ulla Johansson	ulla.json21@telia.com
Tranås	PRO	Birgitta Söderhjel	birgitta.soderhjel@hotmail.com
Sävsjö	PRO	Laila Fransson	lailafransson39@gmail.com
	PRO	Berit Bergsten	bergstenberit@gmail.com
Ekenässjön	RPG	Ingrid Risarp	ingridrisarp@gmail.com
	RPG	Gunnel Karlsson	gunnel.karlsson42@gmail.com
Jönköping		Emma Ågren	margaretaagren303@gmail.com
		Birgitta Larsson	bittan.elisabet@gmail.com
	SKPF	Conny Rapp	conny.rapp@telia.com

LIVET SOM 90-ÅRING

Frågeformulär 1

PRO

SKPF
pensionärerna

SRF
SENIORERNA
Jönköpingsdistriktet

i samarbete med

 Region
Jönköpings län

Projekt genomfört av

PRO

SKPF
pensionärerna

SRF
SENIORERNA
Jönköpingsdistriktet